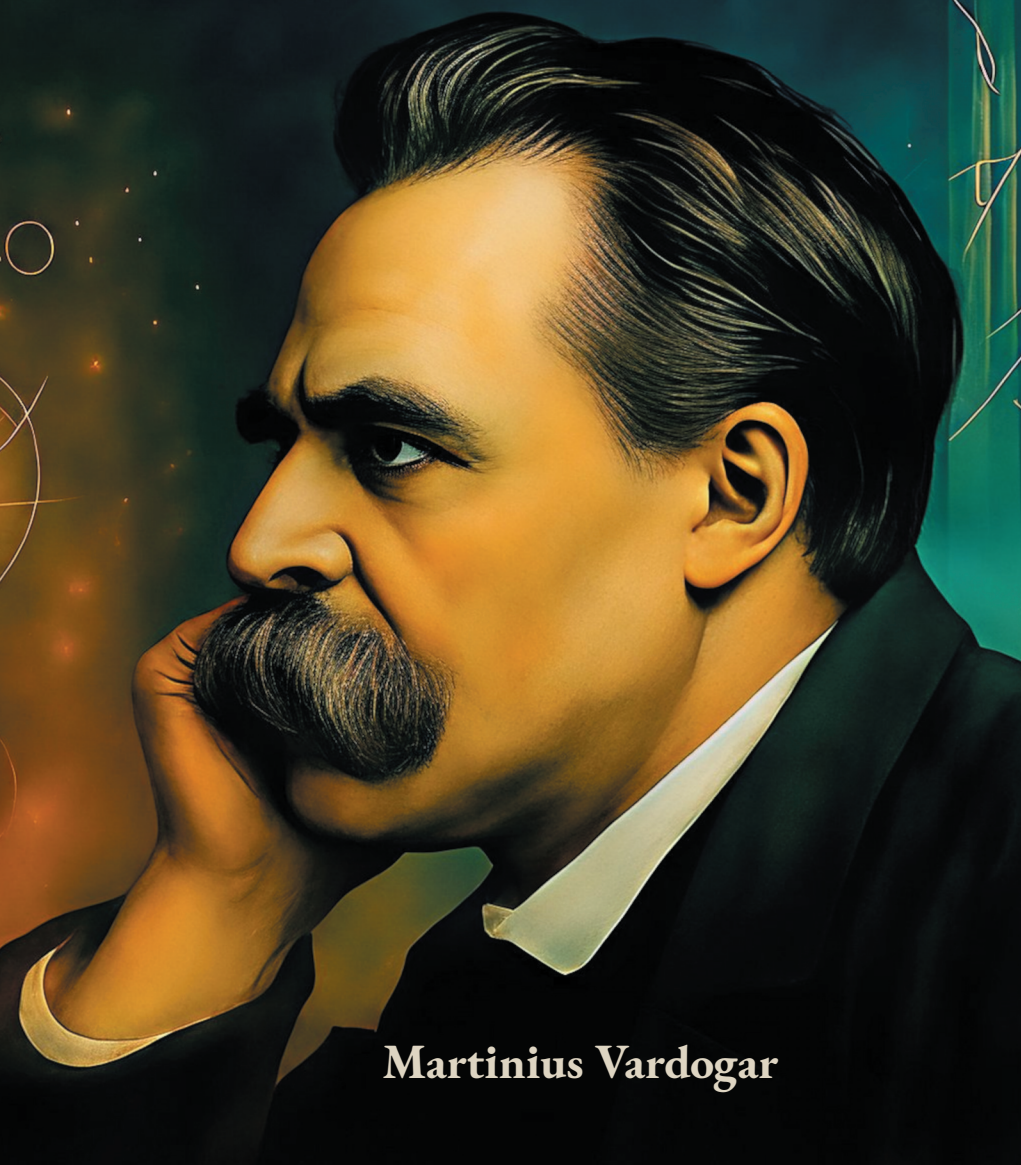

NIETZSCHE nykyaikana

Dionyysinen ja apolloninen tiede, teknologia ja
tulevaisuus

Martinius Vardogar

Martinius Vardogar

Nietzsche Nykyaikana

Dionyysinen ja apolloninen tiede, teknologia ja tulevaisuus

Martinius Vardogar

Nietzsche Nykyaikana

Dionyysinen ja apolloninen tiede, teknologia ja tulevaisuus

© 2025 Martinius Vardogar

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Ham-
puri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9828-7

Sisällys

ESIPUHE	19
JOHDANTO: NIETZSCHE TULEVAISUUDEN KYNNYKSELLÄ	21
I. Nietzschen ajankohtaisuus	21
II. Elämä ja ajattelun kaari	22
III. Ajattelun kolme kaarta: Nietzschen sisäinen matka	24
IV. Nietzschen dialogi muiden filosofien kanssa – Esikuvat, vastustajat ja hengen kamppailut	25
V. Dionyysinen ja apolloninen avaimina nykyaikaan .	27
AFORISMIKETJU I	30
LUKU 1: DIONYYSISEN JA APOLLONISEN PERUSASETELMA	31
1.1 Dionysos ja Apollon Nietzscheillä	31
1.2 Dionyysisen ja apollonisen nykykonteksti	32
1.3 Esimerkki: Klassinen taide ja musiikki	34
NIETZSCHE JA MUSIIKKI: DIONYYSINEN HURMOS JA APOLLONINEN RAKENNE	37
"Näky ennen tiedettä" – Friedrich Nietzsche ja Nicola Tesla keskustelevat sähköän varjossa	40
LUKU 2: DIONYYSISEN JA APOLLONISEN JÄNNITE LUONNONTIETEISSÄ JA TEKNOLOGIASSA	43

2.1 Tiede ja järjestys – Apolloninen järki ja kontrolli	43
2.2 Dionyysinen spontaanisuus – Kaaos ja sattuma luonnontieteissä.....	44
2.3 Esimerkki: Kosmologia ja avaruustutkimus – järjestelmän ja kaaoksen vuorovaikutus	45
2.4 Tekoäly – järjestyksen ja kaaoksen vuoropuhelu	46
LUKU 3: YLI-IHMINEN DIONYYSISENÄ JA APOLLONISENA	49
3.1 Yli-ihminen – Jatkuva kehitys vai täydellinen transsendenssi?	49
3.2 Yli-ihminen nykykulttuurissa: Onko meillä superihminen?.....	50
3.3 Voiko nykyinen "superihminen" yhdistää nämä puolet?.....	51
LUKU 3, OSA II: YLI-IHMINEN VÄÄRINYMMÄRRETTYNÄ JA VÄÄRINKÄYTETTYNÄ.....	54
3.2.1 Väärinymmärryksen synty: Nietzsche, sisar ja saksalainen henki	54
3.2.2 Valtakunnan varjot: natsismi ja ideologinen kaappaus.....	55
3.2.3 Nietzschen yli-ihminen vastaan kollektiivinen myytti	56
3.2.4 Populaarikulttuurin ylilyönnit: sarjakuvat, pelit ja meemit	56

3.2.5 Kuka pelkää Dionysosta? – Miksi aidon yli- ihmisen kutsu hylätään	57
3.2.6 Yli-ihminen väärinymmärryksistä vapautettuna	58
LUKU 3, OSA III: YLI-IHMINEN NYKYHETKEN JA TULEVAISUUDEN LINSSISSÄ	60
Teknologinen metamorfoosi ja dionyysinen ylitys.....	60
Tekoälyn peili: Apolloninen järjestys vai dionyysinen itsereflektio?	60
Bioteknologinen Prometheus: Geenit, kehot, ylitykset	61
Kosminen yli-ihminen: Avaruus ja äärettömän horisontti	62
Posthumanismi ja Nietzschen haamu	62
LUKU 4: IKUINEN PALUU JA TEKNOLOGINEN TOISTO	65
4.1 Ikuisen paluun ajatus ja sen haaste nykyajan aikakäsitykselle	65
4.2 Teknologian sykli ja toiston estetiikka	66
4.3 Toiston merkitys tekoälyssä ja dataismissa	67
4.4 Bioteknologia ja kehon kierto	67
4.5 Posthumanismi ja ikuisuuden haamu	68
4.6 Reflektio: Toiston eettinen paino	68
4.7 Yhteenveto	69

MITTAAMISEN TYRANNIA – ARJEN	
APOLLONINEN ILLUUSIO	72
MINIESSEE: NIETZSCHE, SPENGLER JA HISTORIAN	
IKUINEN PALUU.....	75
LUKU 5: TAHTO VALTAAN DIONYYSISENÄ JA	
APOLLONISENA.....	78
5.1 Vallan ytimessä: Nietzschen radikaali haaste.....	78
5.2 Apolloninen valta: järjestyksen kauneus ja vaarat	79
5.3 Dionyysinen valta: kaaoksen energia ja luovan hajoamisen välttämättömyys.....	79
5.4 Teknologian aikakauden vallankenttä.....	80
5.5 Eettinen pohdinta: koneet, tahto ja elämä	81
5.6 Yhteenveto.....	82
VÄLIOSA: VALLANTAHTO JA TEKOÄLY –	
DIONYYSISEN JA APOLLONISEN TULEVAISUUS .	84
Superäly, inhimillisyys ja paradoksi vallantahtona .	87
Ikuisen paluun kehä tekoälyn suhteen.....	88
Bioteknologia, kloonaus ja inhimillisyyden raja	90
Avaruuden valloitus ja dionyysinen kaipuu	91
Kosmologia, ikuinen paluu ja olemassaolon rakenne	92
Yhteenveto: Vallantahto, tekoäly ja ihmisyyden tulevaisuus	94

VÄLILUKU: NIETZSCHE JA PSYKOLOGIA – DIONYYSINEN PELKO, APOLLONINEN PAKO.....	98
NIETZSCHE, MIELI JA DIONYYSINEN PSYKOOSI: KONTROLLIN REPEÄMÄ	102
NIETZSCHE JA UNET – DIONYSOKSEN YÖPUOLI	105
NIETZSCHE JA IHMISKEHO: DIONYYSISEN SAIRAUDEN JA APOLLONISEN TERVEYDEN VÄLINEN JÄNNITE.....	108
Kehollisuus ja transhumanismi.....	109
Onko syövällä oikeus elää?	110
Ihmiskeho fuusion rajalla.....	110
Lopuksi.....	111
NIETZSCHE, FILOLOGIA JA KIELEN APOLLONIS- DIONYYSINEN TAISTELU	113
NIETZSCHE JA KIERKEGAARD – KIELEN TRAAGINEN KAKSOISVALO	116
AFORISMIKETJU II	119
VÄLIOSA: ÄLYKKYYS, TIETOISUUS JA TEKOÄLY – NIETZSCHEN VARJO NYKYAIKAISESSA HORISONTISSA.....	120
1. Tietoisuuden ja älykkyyden ero – alkukysymys..	120
2. Tekoäly ja tahdon puuttuminen.....	121
3. Koneiden moraali: optimointia vai arvojen luontia?	121
4. Yli-ihminen ja koneiden horisontti	122

5. Lopuksi: Tietoisuuden vastarinta.....	123
ONKO IHMINEN VAIN ALGORITMI? – NIETZSCHE, HARARI JA DIONYYSIS-APOLLONINEN KYSYMYS	126
NIETZSCHE JA KONE – TEKOÄLY KUIN PEILI.....	130
VIERAS DIONYSOS – TOISLAJINEN ÄLY JA EI- INHIMILLINEN KOHTAAMINEN	133
MINIESSEE: SUPERTEKOÄLY – DIONYYSINEN TULLI, APOLLONINEN MUOTO	136
DIONYYSINEN JA APOLLONINEN TEKOÄLYTETOISUUDESSA	140
NIETZSCHE JA ELOKUVAT: DIONYYSINEN JA APOLLONINEN VALKOKANKAALLA	144
NIETZSCHE JA DAVID LYNCH – ELOKUVALLINEN YÖ, NÄKYJEN RUNOUS.....	146
NIETZSCHE, KAFKA JA VALLAN PAINAJAINEN – DYSTOPIAN ESTETIIKKAA HUXLEYN JA ORWELLIN VARJOSSA.....	149
NIETZSCHE JA TIETOKONEPELIT: VIRTUAALINEN DIONYYSINEN NÄYTTÄMÖ	152
LUKU 6: MORAALI JA SEN KRIISI NYKYAJASSA .	155
1.Moraalin menetyksen aikakausi	155
2. Apolloninen ja dionyysinen moraalin kehys.....	156
3. Moraalin kriisin ilmenemismuotoja nykyajassa.	157
3.1 Algoritmien etiikka.....	157

3.2 Bioteknologian ja ihmisen muokkauksen eettinen haaste	157
3.3 Dataismi ja utilitaristinen eettisyys	158
4. Mahdollisuus uuteen moraaliin	158
5. Lopuksi: Dionyysinen moraalin voima.....	159
KUINKA VASARALLA FILOSOFOIDAAN: DIONYYSINEN JA APOLLONINEN TALOUS, POLITIikka JA YHTEISKUNTA	161
YHTEISKUNNAN PIMEÄT RYTMIT: DIONYYSINEN JA APOLLONINEN VALLASSA	165
DIONYYSINEN POLITIikka JA APOLLONINEN HALLINTA: VALLAN KAHDET KASVOT	169
NIETZSCHE, TALOUS JA VALLAN PYÖRRE: DIONYYSINEN JA APOLLONINEN MARKKINATANSSI	173
Apolloninen talous: järjestys, standardit ja kontrolli	173
Dionyysinen talous: kriisit, kuplat ja markkinoiden hurmos	174
Talous etiikan ja vallan näyttämönä.....	174
Dionyysinen kapina taloudessa	175
Lopuksi: markkinoiden myytti	175
NIETZSCHE, IDEOLOGIA T JA YLI-IHMISEN KAAPPAUS: APOLLONINEN VALTA, DIONYYSINEN TUKAHDUTUS	177

NIETZSCHE JA VALLAN POLIITTINEN JÄÄNNÖS	180
OSA I. JOHDANTO: NIETZSCHEN POLIITTINEN SYNTI JA JÄLKIPOLITIIKAN TULKINTATAISTELU	181
NIETZSCHE JA VALTA – VULGAARI-TULKINNAT, UUS-NIETZSCHE JA POLIITTISEN KENTÄN REPEÄMÄT	184
OSA II: VULGAARI-NIETZSCHE – VÄÄRINYMMÄRRETTY PROFEETTA JA IDEOLOGINEN PELINAPPULA	184
Nietzsche julistajana – mutta kenen?	184
Vulgaari-Nietzsche mediassa ja markkinoilla	186
Ideologinen pelinappula – vasemmalta oikealle.....	186
Vulgaariuden vastamyrkky: ajattelu jännitteessä...	187
OSA III: UUS-NIETZSCHE – DEKONSTRUKTIO, RUUMIS JA JÄLKIMODERNI KOHTALO	190
Nietzsche dekonstruktion kentällä – Derridan Nietzsche	190
Foucault ja Nietzsche: ruumis, valta, historia	191
Deleuze ja Nietzschen aktiivinen voima – ruumiin transversalisuus	192
Nietzsche ja feministinen dekonstruktio: Kofman, Irigaray, Butler	192
Kohtalo, jälkimoderni aika ja Nietzsche.....	193

PÄÄTÖSTEKSTI: JÄLKIPOLITIIKAN KENTTÄ JA NIETZSCHEN VAARALLINEN POTENTIAALI	195
NIETZSCHE, <i>ANTIKRISTUS</i> JA PARADOKSAALINEN SPONG	198
NIETZSCHE JA TEOLOGIA – SPONG, <i>ANTIKRISTUS</i> JA MODERNI PYHYYS	201
1.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA – KIRJAN SISÄINEN JOHDANTO	204
Esipuhe: Nietzsche ja ajattelun sisäiset syklit	204
2.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA – I: Tragedian synty (1872)	206
3.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA – II: Tragedian synty – taiteen alku ja kaksoijumalat	208
4.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Nietzsche ja Zarathustra – profeetan nauru ja dionyysinen metamorfoosi (1883–1885)	211
5.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Inhimillistä, aivan liian inhimillistä – metafysiikasta ihmiseen (1878)	214
6.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Hyvyyden naamio ja vallan tahto – Nietzschen moraalipsykologia	217
7.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Iloinen tiede ja elävä ajattelu – Nietzschen nauru totuuden raunioilla, osa I	220

8.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Iloinen tiede, osa II.....	223
9.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: <i>Ecce Homo</i> (1888 / 1908).....	225
10.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Nietzsche ja <i>Antikristus</i> – Moraalin purku ja jumalten tuho.....	230
11.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Hyvän ja pahan tuolla puolen (1886)	233
12.NIETZSCHE VUOROPUHELUSSA: Epäjumalten hämärä – Viisauksien vasarointi.....	236
13.YHTEENVETO: Kuka puhuu, kun Nietzsche puhuu?	239
LUKU 7: YHTEENVETO JA TULEVAISUUDEN VISIO	243
1. Dionyysisen ja apollonisen dynamiikka tulevaisuuden maailmassa.....	243
2. Yli-ihmisen kutsu: arvojen uudelleenluomisen välttämättömyys.....	244
3. Moraalin ja vallan uudelleenmuotoutuminen.....	245
4. Rohkeus kohdata tuntematon	246
5. Lopuksi: Nietzschen kosminen jälki	246
AFORISMIKETJU III.....	249
DIONYYSINEN JA APOLLONINEN KOSMOKSESSA: KAAOS, JÄRJESTYS JA ENTROPIA	250
TIETOISUUS – MYSTEERI JA RAJA.....	254

AJAN MYTOLOGIA JA AJATTOMUUDEN SOKKELOT – DIONYYSIS-APOLLONINEN KULKU AJASSA	258
I. Ajan luonne filosofisesti	258
II. Aika tieteessä.....	259
III. Nietzschen aika	260
IV. Aika ja tietoisuus	260
V. Tulevaisuuden aika.....	261
VI. Apolloninen ja dionyysinen aika	261
ELÄMÄN SYNTY JA KEHITTYMINEN – FILOSOFIAN, TIETEEN JA PSYKOLOGIAN SYVÄLUOTAUS KOHTI DIONYYSOSTA JA APOLLONIA	265
Johdanto	265
Darwin ja elämän kehitys	266
Tieteiden, psykologian ja filosofian käsitykset	266
Emergenssi ja ajan käsite	267
Nietzsche, Dionysos ja Apollon.....	267
Dionysoksen ja Apollonin merkitys nykyajassa..	268
Tulevaisuuden pohdinta: tietoisuus, aika ja kehittyminen	268
Lopuksi: elämän ja olemassaolon mysteeri	269
Viitteet:	270

LUKU 8: TEKÖÄLY, TIETOISUUS JA KONEIHMISEN VARJO – HAIKONEN, NIETZSCHE JA TULEVAISUUDEN ETIIKKA.....	272
I. Johdanto: Kone vai kokija?	272
II. Kriittiset näkökulmat: ihmiskoneen kritiikki ja kartesiolainen teatteri	273
III. Haikosen HCA-malli: kipu, puhe ja kokemus..	273
IV. Minuuden siirto, replikointi ja metafyyminen kysymys.....	274
V. Singulariteetti ja konejumalan synty	275
VI. Panoptikon, esineiden internet ja tekoälyn apoteoosi.....	275
VII. Dionysos ja Apollon tekoälyn aikakaudella....	276
VIII. Lopuksi: juhannusyön valo ja tekoälyn liekki	276
AFORISMIKETJU IV.....	279
LUKU 9: DIONYYSINEN PROMETHEUS – TULEVAISUUDEN VARJO JA VALO.....	280
Prometheus-sykli – Myytistä koneeseen ja takaisin...	280
I. Prometheusin tuli: kapinan ja luomisen ikuinen sykli	283
II. Dionyysinen kapina teknologian sydämessä	283
III. Zarathustran varjo: kutsu tulevaisuuteen	284
IV. Lopuksi: avoin taivas.....	285

*Mitä tapahtuu, kun antiikin tragedian aave kulkee läpi
algoritmien, geenien ja galaksien?*

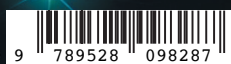
*Tämä kirja on filosofinen visio, jossa Friedrich Nietzschen
ajattelu - dionyysinen ja apolloninen, raivoisa ja kirkas - herää
eloon tulevaisuuden kynnyksellä.*

*Yli 300-sivuinen teos yhdistää antiikin ja tulevaisuuden, myytin
ja koneen.*

*Yli-ihmisen kutsu, ikuisen paluun varjo ja vallantahdon virta
risteävät tekoälyn, kosmoksen ja tietoisuuden kuilujen keskellä.
Tämä ei ole vain analyysi - vaan luova dialogi, jossa Nietzsche
nauraa, tanssii ja haastaa.*

*"Kaukana tulevaisuudessa on uusi aamurusko - ja minä
nauran".*

- F.N.

9 789528 098287